

Doorlopende leerlijn

Verkeerseducatie basisonderwijs

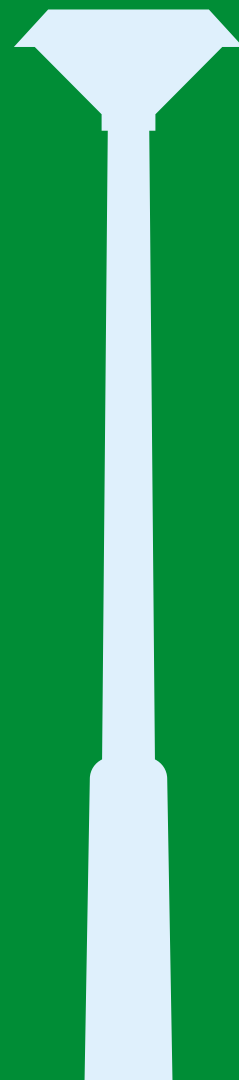

Iedereen veilig over straat

VEILIGVERKEER

Inhoudsopgave

1. Verkeer: een oefenplaats voor burgerschap	3
2. Kaders voor totstandkoming doorlopende leerlijn	5
Visie van Veilig Verkeer Nederland	
Kerndoelen en tussendoelen	
Toekomstgericht onderwijs	
3. Model doorlopende leerlijn	7
Uitgangspunten	
Matrixmodel	
4. Leerdoelen	9
5. Bronnenlijst	14
Bijlage: voorbeeldactiviteiten en leerlingvragen	15

1. Verkeer: een oefenplaats voor burgerschap

Het verkeer is een belangrijk stukje van de samenleving. Je zou zelfs kunnen zeggen dat het de samenleving in het klein is. Je hebt rechten en plichten. Er gelden regels en afspraken. Je houdt rekening met de ander, zonder jezelf weg te cijferen. Je zou het verkeer een oefenplaats voor burgerschap kunnen noemen. Wie op straat ontdekt dat voorrang krijgen iets anders is dan voorrang hebben, leert zich ook in de samenleving terughoudender opstellen.

Tegelijk is het verkeer een keiharde, levensgevaarlijke realiteit. Daarom laten we onze kinderen niet zonder voorbereiding die oefenplaats betreden. Zowel in het gezin als op school zullen kinderen moeten leren hoe ze zich veilig en verantwoord kunnen bewegen in het verkeer. Daarvoor is het noodzakelijk dat verkeerseducatie haar vanzelfsprekende positie in het lesprogramma behoudt en dat verkeersopvoeding betekent dat kinderen van jongs af aan in de praktijk ervaring opdoen met lopen en fietsen.

Niet alleen Veilig Verkeer Nederland ziet deze noodzaak. Uit marktonderzoek, uitgevoerd in opdracht van Veilig Verkeer Nederland, blijkt dat scholen en ouders het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid zien om kinderen 'verkeerswijs' te maken.

Fundament voor verkeerseducatie

Voor veel schoolvakken zijn leerdoelen en inhoud vastgelegd in een doorlopende leerlijn. Een leerlijn die geheel is toegespitst op verkeerseducatie, bestaat echter nog niet. Een leerlijn kan wel belangrijke houvast bieden bij het ontwikkelen en verzorgen van verkeersonderwijs. Het biedt immers een samenhangend en compleet overzicht van leerdoelen en activiteiten die aansluiten bij de situatie van een leerling in verschillende leerjaren. Verkeerslessen die zijn samengesteld op basis van een doorlopende leerlijn zijn dan een onderdeel van een groter kader en werken toe naar passende leerdoelen.

Met een doorlopende leerlijn ligt er, kortom, een stevig fundament voor het ontwikkelen van verkeerseducatie waarbij opbouw, samenhang en volledigheid van leerdoelen en activiteiten bevorderd worden en dat voor continue aandacht in het curriculum kan zorgen. Veilig Verkeer Nederland heeft daarom het initiatief genomen om een doorlopende leerlijn te ontwerpen gericht op het ontwikkelen van veilig verkeersgedrag van leerlingen in alle groepen van de basisschool.

Deze doorlopende leerlijn sluit aan op het door Veilig Verkeer Nederland ontwikkelde leerplan. De leerlijn is tot stand gekomen met medewerking van het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO) en met consultatie van deskundigen op het gebied van didactiek, pedagogiek, verkeersgedrag en verkeersveiligheid. Veilig Verkeer Nederland gebruikt de leerlijn als leidraad voor de inhoud van haar eigen educatieve producten. De leerlijn kan daarnaast geraadpleegd worden door derden, zoals ontwikkelaars en uitgevers van verkeerseducatie in het basisonderwijs.

VVN heeft een verkeerseducatie **leerplan** ontwikkeld.

In dit leerplan onderscheiden we vier domeinen waarop kinderen verkeersveilig gedrag aanleren:

kennis

**veiligheids-
bewustzijn**

**vaardig-
heden**

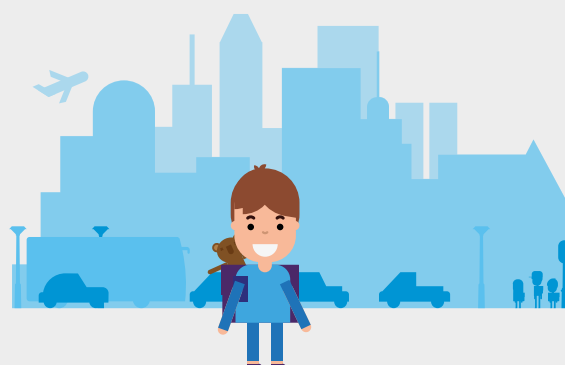

houding

Leerdoelen voor elke groep en voor elke rol in het verkeer: passagier, voetganger en fietser, vormen samen de doorlopende leerlijn.

Leerplan en leerlijn zijn een leidraad bij het ontwikkelen van verkeerseducatieve leermiddelen.

Kinderen worden zo goed voorbereid op de rollen die zij de rest van hun leven innemen in het verkeer.

Figuur 1 - Van leerplan naar leermiddelen

2. Kadern voor totstandkoming van de doorlopende leerlijn

Visie van Veilig Verkeer Nederland

Verkeerseducatie is van oudsher een van de belangrijkste pijlers in de aanpak van Veilig Verkeer Nederland om haar missie 'Iedereen veilig over straat' te bereiken. 60% van de basisscholen in ons land werkt met de verkeerseducatielijnen van Veilig Verkeer Nederland. Elk jaar doen vrijwel alle basisscholen mee met het VVN Verkeersexamen. En op 3.000 basisscholen zijn er een of meerdere VVN Verkeersouders actief.

Leerplan, leerlijn en leermiddelen

Voor de ontwikkeling van haar verkeerseducatiematerialen hanteert Veilig Verkeer Nederland een visie die inspeelt op onderwijskundige, verkeerskundige en maatschappelijke inzichten en die past bij het verkeer van dat moment. Deze visie is in 2014 omschreven in een door Veilig Verkeer Nederland ontwikkeld leerplan voor verkeerseducatie in het basisonderwijs. In het leerplan onderscheiden we vier domeinen waarop verkeerseducatie gericht is: veiligheidsbewustzijn, kennis, vaardigheden en houding.

Waar het leerplan algemene leerdoelen omschrijft die we bij alle leerlingen willen realiseren, gaan we in de leerlijn een stap verder. Binnen de vier domeinen beschrijven we leerdoelen die zijn afgestemd op het kennis- en handelingsniveau van kinderen en de specifieke rol die zij in het verkeer innemen als passagier, voetganger of fietser. Zowel het leerplan als de leerlijn zijn een leidraad bij het ontwikkelen van leermiddelen en het kiezen van leerinhouden en leeractiviteiten (figuur 1).

Veilig Verkeer Nederland beoogt met deze doorlopende leerlijn een inhoudelijk kader te bieden om opbouw en samenhang in lesstof te waarborgen. We willen dat het onderwijsprogramma in de verschillende leerjaren goed aansluit bij wat leerlingen reeds hebben geleerd en wat ze moeten gaan leren. Dit maakt het tot een bruikbaar hulpmiddel om lesdoelen te kiezen en passende leermiddelen te ontwikkelen in het basisonderwijs.

Levenslang leren in het verkeer

Het is goed om te benadrukken dat zorgen voor veilige verkeersdeelname een levenslang proces is. Verkeerseducatie aan kinderen in het basisonderwijs is noodzakelijk om hen voor te bereiden op zelfstandige deelname aan het verkeer, en zo verkeersongevallen te voorkomen. Hoewel deze leerlijn is opgesteld voor scholen en leermiddelenontwikkelaars in het basisonderwijs, wil dat niet zeggen dat leren hoe je op een veilige manier in het verkeer beweegt pas begint in groep 1 en ophoudt na groep 8. Kinderen groeien op, gaan steeds vaker zelfstandig het verkeer in en krijgen naarmate ze ouder worden te maken met andere vervoersmiddelen. Het verkeersbeeld is voortdurend aan verandering onderhevig, wat maakt dat het ook voor jongeren, volwassenen en ouderen belangrijk is om hun verkeerskennis en -vaardigheden op peil te houden.

Ouderbetrokkenheid

Evenmin vindt het leerproces, als het gaat om verkeersgedrag, uitsluitend in een schoolsetting plaats. Verkeer leer je niet alleen uit een boekje, maar vooral door te dóen. Dat maakt het des te belangrijker om ook buiten de schoolmuren te oefenen in het echte verkeer. Ouders spelen hierin een belangrijke rol, als goede voorbeeld naar hun kind(eren) toe, maar ook door samen in het dagelijkse verkeer letterlijk en figuurlijk kilometers te maken. Hoe meer verkeerservaring een kind heeft, hoe veiliger hij of zij zich in het verkeer kan bewegen. De leerdoelen in deze leerlijn zijn uitsluitend bedoeld voor toepassing in het onderwijs. Maar: willen we kinderen veilig verkeersgedrag aanleren dan ligt daar ook een cruciale taak voor ouders. Ouderbetrokkenheid en verkeersopvoeding zijn belangrijke voorwaarden om het uiteindelijke doel, kinderen die zich in het verkeer verantwoord en veilig gedragen, te bereiken.

Kerdoelen en tussendoelen

De kerndoelen voor het basisonderwijs, vastgesteld door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, zijn streefdoelen die aangeven waarop basisscholen zich moeten richten bij de ontwikkeling van hun leerlingen. Scholen mogen zelf bepalen hoe de kerndoelen binnen bereik komen. Inhoud en doelen dienen zoveel mogelijk verbinding te hebben met het dagelijks leven. De kerndoelen zijn dan ook basisprincipes die we in acht nemen bij het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn voor verkeerseducatie.

In het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' kijken kinderen naar hun eigen handelen en dat van anderen. Het ministerie van OCW omschrijft dit als volgt: 'Tegelijk stelt de samenleving waarin kinderen opgroeien haar eisen. Kinderen vervullen nu en straks taken en rollen waarop ze via onderwijs worden voorbereid. Het gaat om rollen als consument, als verkeersdeelnemer en als burger in een democratische rechtstaat. Kennis en inzicht in belangrijke waarden en normen en weten hoe daarnaar te handelen, zijn voorwaarden voor samenleven. Respect en tolerantie zijn er verschijningsvormen van'.

Vertalen we dit naar verkeersonderwijs, dan spelen binnen dit leergebied de volgende kerndoelen een rol:

• Mens en samenleving

De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument (kerndoel 35). De leerlingen leren zich gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen (kerndoel 37). De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu (kerndoel 39).

• Ruimte

De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing (kerndoel 47).

De omschrijving van deze kerndoelen biedt basisscholen ruimte om zelf invulling te geven aan de inhoud van hun onderwijs. Om een ieder die bij het onderwijs betrokken is hierbij een handreiking te bieden heeft de SLO bij elk kerndoel per twee leerjaren van de basisschool een omschrijving van mogelijke onderwijshoudens omschreven.

Toekomstgericht onderwijs

Het onderwijs bereidt kinderen voor op de toekomst. De voortdurende veranderingen in de samenleving hebben invloed op wat van burgers wordt verwacht. Het Platform Onderwijs2032 adviseert het kabinet over vaardigheden die kinderen nu moeten opdoen om straks goed mee te doen in de samenleving en een vliegende start te kunnen maken op de arbeidsmarkt.

Burgerschapsvorming brengt kinderen de basiskennis, vaardigheden en houding bij die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving. Ook het verkeer is een samenspel van regels en omgangsvormen, rechten en plichten waar je dagelijks mee te maken hebt. Verkeerseducatie levert dan ook onmiskenbaar een bijdrage aan de burgerschapsontwikkeling van leerlingen in het basisonderwijs. Veilig Verkeer Nederland ziet het verkeer als een soort oefenplaats voor burgerschap, waar je onder meer leert om rekening te houden met je eigen en andermans veiligheid, zelf verantwoorde keuzes te maken en je bewust wordt van jouw gedrag, maar ook het gedrag van medeweggebruikers in het verkeer.

In de discussie over toekomstgericht onderwijs is '21st century skills' een veelgehoorde term. De huidige kennis- en netwerk-samenleving vraagt om onderwijs dat kinderen helpt om vaardigheden op te doen op het gebied van kennisconstructie, samenwerken, probleemoplossend vermogen, kritisch denken en toepassing van digitale/ict-middelen. Verder is een betrokken, ondernemende en nieuwsgierige houding belangrijk in de 21e eeuw. De doelen en adviezen die worden geformuleerd ten aanzien van toekomstgericht onderwijs geven ook voor verkeerseducatie aan op welke wijze de relevante thema's aan de orde moeten worden gesteld. Om verkeerseducatie ook in de toekomst adequaat te kunnen aanbieden in het basisonderwijs, dienen we deze ontwikkelingen op de voet te volgen en, waar zinvol, te integreren in de doorlopende leerlijn en verkeerseducatieve producten die daaruit worden ontwikkeld.

3. Model doorlopende leerlijn

Uitgangspunten

Rol

Voor basisschoolleerlingen gaat verkeerseducatie altijd over veilig deelnemen aan het verkeer in de rol van passagier, voetganger of fietser. Het doel van verkeerseducatie is om vanuit deze rollen het op veiligheid gericht gedrag in het verkeer te versterken.

Vier domeinen

Op basis van deze drie rollen als verkeersdeelnemer, plaatst Veilig Verkeer Nederland de leerdoelen voor verkeerseducatie in vier domeinen. Het zijn leerdoelen gericht op:

- het verbeteren van veiligheidsbewustzijn, waarbij leerlingen zich bewust worden van het belang van veilig gedrag in het verkeer en de risico's van verkeersdeelname herkennen.
- het vergroten van de verkeerskennis, waarbij leerlingen de betekenis van verkeersregels en -borden leren en deze kennis kunnen toepassen in het verkeer.
- het aanleren van verkeersvaardigheden, waarbij leerlingen leren hoe ze in de praktijk zelfstandig en veilig aan het verkeer deel kunnen nemen.
- het aannemen van een positieve houding ten aanzien van veilig verkeersgedrag, waarbij leerlingen de intentie hebben om rekening te houden met de veiligheid van anderen en van zichzelf en verantwoorde keuzes willen maken op basis van gezondheid- en veiligheidsaspecten.

Elk van deze domeinen draagt bij aan het uiteindelijke doel om verkeersveilig gedrag te bereiken. De domeinen vormen met elkaar een cyclisch proces (figuur 2). Dit is een doorgaand proces dat voor iedere leerling op een ander punt kan beginnen. Leerlingen hebben al een notie van verkeersveiligheid als ze de school binnenstappen; een aantal kinderen weet al iets van voetgangerslichten en anderen kunnen wellicht al fietsen. Uitgangspunt is dan ook om aan te sluiten bij informatie die al aanwezig is bij een leerling, bijvoorbeeld vanuit algemene ontwikkeling, eerdere ervaringen of meningsvorming.

Door bijvoorbeeld in de lessen te werken aan veiligheidsbewustzijn landt kennis weer beter bij de leerling ('Het is veilig dat iedereen zijn eigen plaats heeft op de weg') en het toepassen van die kennis in de praktijk ('Ik moet aan de rechterkant van

Figuur 2 - Cyclisch proces

de weg fietsen') genereert weer nieuwe kennis, veiligheidsbewustzijn en een bepaalde houding ten aanzien van een verkeersregel ('Als ik niet rechts fiets, bots ik tegen tegenkomend verkeer. Deze regels zijn in mijn voordeel.').

Niveau

De leerdoelen worden afgestemd op de mentale en fysieke ontwikkeling van kinderen en op het kennisniveau en de verkeerservaring die kinderen hebben op een bepaalde leeftijd. Kinderen in de basisschoolleeftijd maken een grote ontwikkeling door in bijvoorbeeld motorische vaardigheden, de mate waarin ze snelheid kunnen inschatten of in staat zijn om te anticiperen op ander verkeer. En naarmate kinderen ouder worden, groeit hun zelfstandigheid en actieradius waardoor ze steeds met andere verkeerssituaties te maken krijgen, al dan niet onder begeleiding van een volwassene. De leerlingen moeten daarom zaken leren die voor hun situatie relevant zijn.

Om in te kunnen spelen op individuele verschillen tussen kinderen, zijn de leerdoelen in deze leerlijn ingedeeld in onderbouw (groep 1, 2 en 3), middenbouw (groep 4, 5 en 6) en bovenbouw (groep 7 en 8). Hiermee bieden we tevens scholen en leermiddelenontwikkelaars ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en voorkeuren.

Matrixmodel

Bij het formuleren van leerdoelen gaan we dus uit van de rol van de leerling in het verkeer (als passagier, voetganger of fietser), het niveau van leerlingen in groep 1 tot en met 8 en het domein waarop het leerdoel betrekking heeft (veiligheidsbewustzijn, kennis, vaardigheden, houding). Deze uitgangspunten zijn weergegeven in het matrixmodel in figuur 3.

In het volgende hoofdstuk worden voor elke cel uit figuur 3 de leerdoelen ingevuld. In groep 1, 2 en 3 is dit logischerwijs nog vrij beperkt, maar gedurende de leerjaren worden de leerdoelen steeds verder aangevuld, waarbij beoogd wordt dat leerlingen in groep 7 en 8 op steeds meer domeinen en rollen bewustzijn, kennis, inzicht en vaardigheden ontwikkelen en een positieve houding aannemen ten aanzien van veilig verkeersgedrag.

Dankzij deze indeling zijn het model en de leerdoelen ook toepasbaar in het speciaal basisonderwijs, omdat er een keuze gemaakt kan worden voor de rollen, domeinen en niveaus die voor leerlingen in het speciaal onderwijs relevant zijn.

Aanvullend op de leerdoelen bieden we als bijlage bij deze doorlopende leerlijn eveneens een overzicht met activiteiten en thema's die in de verschillende leerjaren aan de orde kunnen komen. Het maakt inzichtelijk hoe de leerdoelen vertaald kunnen worden naar een verkeersles. Op die manier ontstaat er een compleet ingevulde matrix met leerdoelen en activiteiten voor basisschoolleerlingen in elke rol en op elk domein.

De leerling gedraagt zich veilig als passagier

	Groep 1, 2 en 3	Groep 4, 5 en 6	Groep 7 en 8
Veiligheidsbewustzijn			
Kennis			
Vaardigheden			
Houding			

De leerling gedraagt zich veilig als voetganger

	Groep 1, 2 en 3	Groep 4, 5 en 6	Groep 7 en 8
Veiligheidsbewustzijn			
Kennis			
Vaardigheden			
Houding			

De leerling gedraagt zich veilig als fietser

	Groep 1, 2 en 3	Groep 4, 5 en 6	Groep 7 en 8
Veiligheidsbewustzijn			
Kennis			
Vaardigheden			
Houding			

Figuur 3 – Doorlopende leerlijn op basis van rol, groep en domein

4. Leerdoelen

Je veilig gedragen als passagier

groep 1-2-3

groep 4-5-6

groep 7-8

Bewustzijn

<p>Veiligheidsbewustzijn: de leerlingen zijn zich bewust van gevaar en veiligheid in hun rol als passagier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen beseffen dat hun gedrag als passagier van invloed is op hun eigen veiligheid en die van de bestuurder van het vervoermiddel. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen beseffen dat hun gedrag als passagier van invloed is op hun eigen veiligheid en die van de bestuurder van het vervoermiddel, ook in het openbaar vervoer. De leerlingen zijn zich bewust van de risico's bij instappen en uitstappen. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen zijn zich er van bewust dat hun eigen gedrag, karakter en stemming, al dan niet onder invloed van de groep, van invloed zijn op de veiligheid van de bestuurder van het vervoermiddel, de overige passagiers en op hun eigen veiligheid als passagier. De leerlingen beseffen dat ze mede verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van de bestuurder en van de overige passagiers.
---	--	--	---

Kennis

<p>Verkeerskennis: de leerlingen weten hoe je veilig gedraagt als passagier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen weten hoe je veilig in of op het vervoermiddel zit en weten dat daar beveiligingsmiddelen voor zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen weten hoe je veilig gedraagt in of op het vervoermiddel. De leerlingen weten hoe je met het openbaar vervoer reist. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen kennen de gedragsafspraken die gelden in het openbaar vervoer en in de auto.
--	--	--	--

Vaardigheid

<p>Verkeersvaardigheid: de leerlingen kunnen zich veilig gedragen als passagier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen passen de afspraken toe die gelden als passagier in de auto en op de fiets. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen kunnen zich veilig gedragen in en bij het openbaar vervoer. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen kunnen routes plannen met het openbaar vervoer. De leerlingen kunnen gebruik maken van openbaar vervoer in een onbekende omgeving.
--	---	---	---

Houding

<p>Houding: de leerlingen willen zich veilig gedragen als passagier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen willen zich veilig gedragen als passagier in de auto en op de fiets. De leerlingen willen zelf hun beveiligingsmiddel(en) vastmaken of laten vastmaken. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen willen elkaar aanspreken op risicovol gedrag. De leerlingen willen zich bij gebruik van het openbaar vervoer veilig gedragen. 	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen willen rekening houden met hun eigen gedrag, karakter en stemming en handelen daarnaar. De leerlingen durven zich te onderscheiden van de groep als dit veiliger is. De leerlingen willen voorafgaand aan en tijdens verkeersdeelname veilige en verantwoorde vervoerskeuzes maken.
--	--	--	---

Je veilig gedragen als voetganger

groep 1-2-3

groep 4-5-6

groep 7-8

Bewustzijn

<p>Veiligheidsbewustzijn: de leerlingen zijn zich bewust van gevaar en veiligheid in hun rol als voetganger.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen beseffen waarom veiligheidsafspraken belangrijk zijn. • De leerlingen zijn zich bewust van het bestaan van verkeersborden en regels. • De leerlingen zijn zich bewust van het belang van veilig gedrag als voetganger, ook in een groep. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn zich bewust van de verschillen tussen spelen en als voetganger deelnemen aan het verkeer. • De leerlingen beseffen waarom verkeersborden, -regels, -tekens en -voorzieningen van belang zijn. • De leerlingen beseffen dat ze rekening moeten houden met afwijkend gedrag van andere verkeersdeelnemers. • De leerlingen beseffen dat het weer van invloed is op hun verkeersdeelname als voetganger. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn zich bewust dat hun eigen verkeersgedrag beïnvloed wordt door hoe ze zich voelen (door hun emoties en karakter) en beseffen dat dit effect heeft op hun eigen veiligheid en die van anderen. • De leerlingen zijn zich bewust van risicofactoren in de omgeving.
--	--	---	--

Kennis

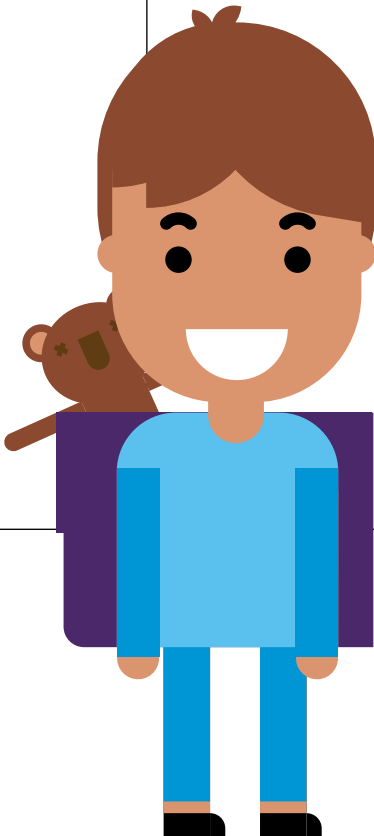
<p>Verkeerskennis: de leerlingen kennen de verkeersborden en -regels die voor hen gelden als voetganger en weten hoe je je veilig gedraagt als voetganger.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kennen de afspraken die horen bij veilig spelen in hun omgeving. • De leerlingen weten wanneer ze voetganger zijn en welke veiligheidsafspraken dan voor hen gelden. • De leerlingen weten hoe ze veilig kunnen lopen en oversteken, in eenvoudige verkeerssituaties. • De leerlingen kennen enkele verkeersstekens en -borden die voor hen relevant zijn in het verkeer in hun eigen omgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kennen de afspraken die horen bij veilig spelen op skates, met skateboard, skelter en dergelijke. • De leerlingen weten hoe ze moeten lopen en oversteken in minder eenvoudige verkeerssituaties, ook in een groep. • De leerlingen kennen het begrip voorgaan en weten welke regels en afspraken daar bij horen. • De leerlingen kunnen lastige situaties benoemen in hun eigen buurt. • De leerlingen kunnen vertellen welk gedrag bij welk weertype veilig is. • De leerlingen kennen de voor hen relevante borden en tekens en weten hoe ze daarbij moeten handelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen plaatsen benoemen waar het wel en waar het niet veilig is om te spelen (bij het spoor, vlakbij een drukke weg) en kunnen uitleggen waarom dat zo is. • De leerlingen weten hoe ze moeten oversteken in complexe verkeerssituaties. • De leerlingen kennen het verschil tussen voorrang en voorgaan. • De leerlingen kunnen uitleggen hoe een verkeerssituatie voor voetgangers veiliger kan. • De leerlingen kennen enkele karaktereigenschappen van zichzelf en weten dat deze eigenschappen en hun gemoedstoestand van invloed zijn op hun gedrag in het verkeer. • De leerlingen kennen de argumenten die ten grondslag liggen aan keuzes in vervoerswijze en nemen daarin hun verantwoordelijkheid. • De leerlingen begrijpen de betekenis van de voor hen relevante borden en onderborden en weten hoe ze daarbij moeten handelen.
--	--	---	--

Vaardigheid

<p>Verkeersvaardigheid: de leerlingen kunnen zich veilig gedragen als voetganger.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen de veiligheidsafspraken toepassen als ze onder begeleiding op de weg lopen en oversteken (ook in een groep). • De leerlingen kunnen de afspraken die horen bij veilig spelen in hun omgeving toepassen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen veilig lopen en oversteken in een eenvoudige verkeerssituatie in de eigen omgeving. • De leerlingen kunnen de voorwaanregels toepassen. • De leerlingen passen hun loopgedrag aan de weersomstandigheden aan. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen veilig lopen en oversteken bij complexe verkeerssituaties (bijvoorbeeld bij het spoor en bij grote voertuigen). • De leerlingen kunnen de voorgeaan- en voorrangregels toepassen. • De leerlingen kunnen de regels en afspraken die gelden bij een voorrangvoertuig toepassen. • De leerlingen zijn in staat om de aanwezigheid van overig verkeer en/of gevaarlijke situaties tijdig op te merken (anticiperen). • De leerlingen kunnen veilig handelen bij de voor hen relevante borden, tekens en regels.
---	---	--	---

Houding

<p>Verkeersgedrag: de leerlingen willen rekening houden met de veiligheid van anderen en maken verantwoorde keuzes op basis van veiligheids-, milieu- en gezondheidsaspecten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen willen zich houden aan de veiligheidsafspraken die horen bij lopen en oversteken. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen willen rekening houden met anderen in het verkeer. • De leerlingen willen veilig spelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn kritisch op hun eigen verkeersgedrag; ze willen de risico's voor zichzelf en anderen zoveel mogelijk beperken. • De leerlingen willen rekening houden met hun eigen gedrag, karakter en stemming en handelen daarnaar. • De leerlingen willen veilige keuzes maken bij risicovol gedrag van andere verkeersdeelnemers, risicovolle situaties en (weers-)omstandigheden. • De leerlingen willen veilig handelen bij de voor hen relevante verkeersborden en -tekens. • De leerlingen willen zich veilig gedragen bij grote voertuigen. • De leerlingen willen de veiligste route kiezen en maken de keuze om verkeerssituaties die zij nog (te) moeilijk vinden zoveel mogelijk te vermijden.
---	---	---	--

Je veilig gedragen als fietser

groep 1-2-3

groep 4-5-6

groep 7-8

Bewustzijn

<p>Veiligheidsbewustzijn: de leerlingen zijn zich bewust van gevaar en veiligheid in hun rol als fietser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen beseffen waarom veiligheidsafspraken belangrijk zijn. • De leerlingen zijn zich bewust van het bestaan van verkeersborden en regels. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn zich bewust van de verschillen tussen spelen met de fiets en als fietsers deelnemen aan het verkeer. • De leerlingen beseffen waarom verkeersborden, -regels, -tekens en -voorzieningen van belang zijn. • De leerlingen beseffen dat het gedrag van andere verkeersdeelnemers van invloed is op hun eigen veiligheid. • De leerlingen beseffen dat het weer van invloed is op het fietsen. • De leerlingen zijn zich bewust van het belang van een veilige fiets. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen beseffen dat hun fietsgedrag beïnvloed wordt door hoe ze zich voelen (door hun emoties en karakter) en beseffen dat dit effect heeft op hun eigen veiligheid en die van anderen. • De leerlingen zijn zich bewust van de invloed die zichzelf als fietser (ongewild) hebben op hun eigen veiligheid en die van medeweggebruikers. • De leerlingen zijn zich bewust van risicofactoren van andere weggebruikers en in de omgeving. • De leerlingen beseffen dat het belangrijk is om je te houden aan de afspraken voor het samen fietsen.
---	---	---	--

Kennis

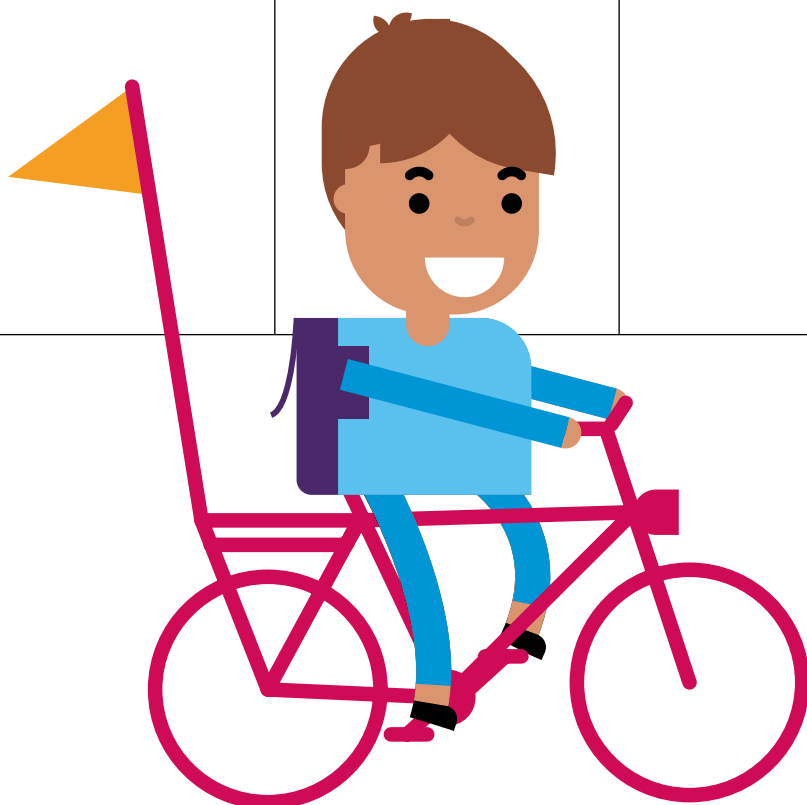
<p>Verkeerskennis: de leerlingen weten aan welke eisen een veilige fiets moet voldoen en hoe je veilig gedraagt als fietser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kennen enkele onderdelen van hun fiets. • De leerlingen kunnen enkele veel voorkomende verkeersborden en -tekens benoemen. • De leerlingen kennen de veiligheidsafspraken die gelden als ze fietsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kennen de belangrijkste kenmerken van een veilige fiets. • De leerlingen kennen de verkeersborden, -tekens, -regels en -voorzieningen die voor hen relevant zijn en weten hoe ze daarbij moeten handelen. • De leerlingen kunnen een aantal veiligheidsafspraken uitleggen, die gelden als ze fietsen. • De leerlingen kennen de regels bij voorrang- en voorgaansituaties. • De leerlingen kunnen risico's benoemen in het verkeer in hun eigen omgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten aan welke eisen een veilige fiets moet voldoen. • De leerlingen kennen de verkeersborden, onderborden, verkeersborden, -regels en -voorzieningen en kunnen deze kennis toepassen. • De leerlingen kennen de afspraken om veilig samen (in een groep) te fietsen. • De leerlingen kennen het verschil tussen de voorgaan- en voorrangregels en kunnen deze toepassen. • De leerlingen kunnen uitleggen hoe een verkeerssituatie voor fietsers veiliger kan. • De leerlingen kennen de risico's van afleiding op de fiets. • De leerlingen kunnen de veiligheidsafspraken uitleggen om veilig te handelen in de buurt van grote voertuigen.
--	--	--	---

Vaardigheid

<p>Verkeersvaardigheid: de leerlingen kunnen zich veilig gedragen als fietser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen opstappen, wegfietsen, een bocht maken, remmen en afstappen. • De leerlingen kunnen de veiligheidsafspraken toepassen als ze onder begeleiding op de weg fietsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen beheersen de motorische basisvaardigheden, inclusief met één hand rijden, omkijken en obstakels ontwijken. • De leerlingen kunnen de afspraken om veilig te fietsen toepassen in de eigen omgeving. • De leerlingen kunnen oversteken op een kruispunt in een eenvoudige en bekende situatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn motorisch vaardig op hun fiets, ook met bagage en in een groep; ze kunnen hun fietsgedrag aanpassen aan de (weers-)omstandigheden. • De leerlingen kunnen veiligheidsafspraken toepassen bij het fietsen in een groep. • De leerlingen kunnen de voorgaan- en voorrangregels toepassen op kruispunten in hun routes. • De leerlingen merken de aanwezigheid van overig verkeer en gevaarlijke situaties tijdig op en kunnen hierop anticiperen. • De leerlingen kunnen veilig handelen bij de verkeersborden, -tekens en voorzieningen. • De leerlingen kunnen veilig handelen in de buurt van grote voertuigen.
--	---	---	--

Houding

<p>Verkeersgedrag: de leerlingen houden rekening met de veiligheid van anderen en maken verantwoorde keuzes op basis van veiligheids-, milieu- en gezondheidsaspecten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen willen zich houden aan de veiligheidsafspraken die horen bij het fietsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen willen zich houden aan de afspraken en regels voor het fietsen • De leerlingen willen rekening houden met anderen in het verkeer. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn kritisch op hun eigen fietsvaardigheid en gedrag; ze willen de risico's voor zichzelf en anderen zoveel mogelijk beperken. • De leerlingen willen veilige keuzes maken bij risicovol gedrag van andere verkeersdeelnemers. • De leerlingen willen zich veilig gedragen bij grote voertuigen. • Leerlingen maken voorafgaand aan, en tijdens, verkeersdeelname veilige en verantwoorde vervoerskeuzes en routes. • De leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid voor een veilige fiets.
--	---	--	---

5. Bronnenlijst

Burema, M., Eigenfeld, M. & Vermeulen, D (2015). Op weg naar optimale verkeerseducatie. Amsterdam: Motivaction research and strategy

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2006). Kerndoelenboekje

Oetelaar, Frank van den (2012). 21st Century Skills in het onderwijs. Whitepaper versie 1.0

Platform Onderwijs2032 (2015). Hoofdlijn advies: een voorstel. Geraadpleegd op <http://onsonderwijs2032.nl/advies/>

Platform Onderwijs2032 (2015). Analyse dialoog. Geraadpleegd op <http://onsonderwijs2032.nl/advies/>

SLO (2006). Jonge burgers. Een basis voor burgerschap (publieksversie)

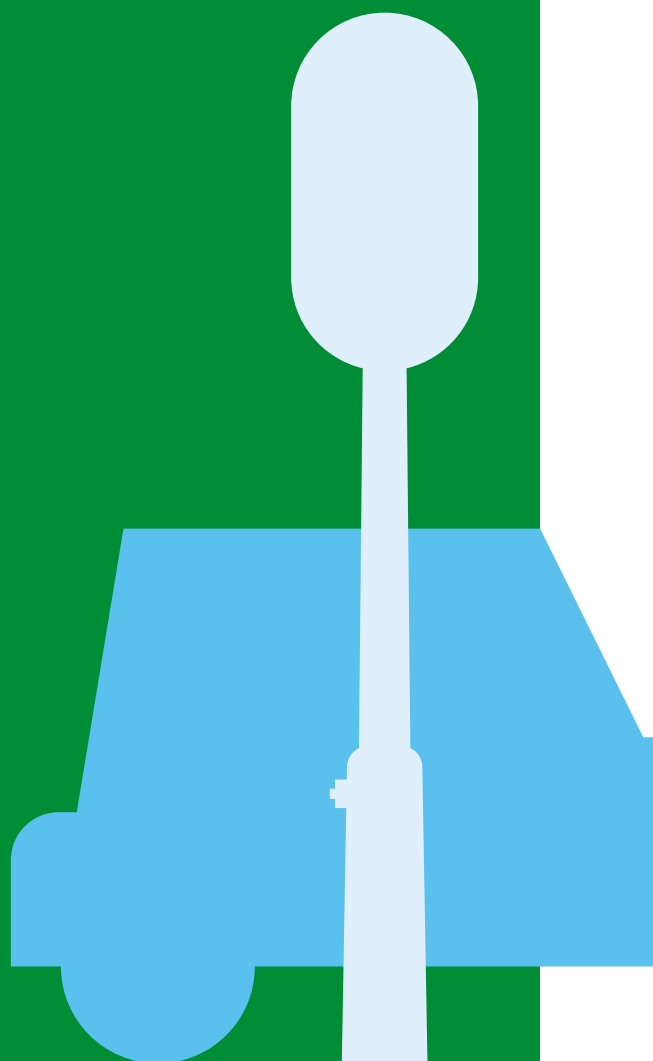
SLO (2009). Tussendoelen & leerlijnen (TULE). Geraadpleegd op <http://tule.slo.nl>

Thijs, A., Fisser, P., & Hoeven, M van der (2014). 21e eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs. Enschede: SLO

Veilig Verkeer Nederland (2014). VVN leerplan voor verkeerseducatie in het basisonderwijs

Bijlage

**Voorbeeld-
activiteiten
en leerling-
vragen**

Activiteiten en vragen

In de volgende matrixen bieden wij een set van activiteiten en vragen aan die een mogelijke vertaling van de doorlopende leerlijn naar de praktijk weergeven.

Algemeen

groep 1-2-3	groep 4-5-6	groep 7-8
Vragen voor leerlingen		
<ul style="list-style-type: none"> • Weet jij wat verkeersborden zijn? En waarom gebruiken we ze? • Waar kun je in jouw buurt spelen en is dit veilig? • Hoe zit je veilig op de fiets en in de auto? Kan jij dit zelf of heb je hulp nodig? • Kun jij gevaarlijke plaatsen en dingen in het verkeer opnoemen in je eigen buurt? • Weet jij wat je moet doen bij een verkeerslicht? • Wat is gevaarlijk gedrag? 	<ul style="list-style-type: none"> • Waarom is het nodig om het verkeer te regelen met afspraken, regels en borden? • Weet jij waar je veilig kunt spelen? • Kan jij de regels toepassen op je dagelijkse routes? Wanneer voel je je minder veilig in het verkeer? En waarom? • Zeg jij er iets van als iemand zich onveilig gedraagt? • Pas jij je kleding en gedrag in het verkeer aan bij slecht weer of slecht zicht? • Hoe ga jij naar school; lopend, met de fiets of met de auto? En waarom? • Waarom let je in het verkeer ook op andere verkeersdeelnemers? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wat vind jij moeilijk in het verkeer? Welke gevaren herken je en wat veroorzaakt dat gevaar? • Wat kun je doen om jezelf veiliger te gedragen? Wat kun je doen als anderen je over proberen te halen iets te doen wat riskant is? • Wat voor invloed heeft jouw stemming op jouw verkeersgedrag? • Waarom kies je voor een bepaalde vervoerswijze? • Hoe en wanneer help je anderen in het verkeer? • Wat vind je ervan dat sommige mensen op hun telefoon kijken terwijl ze deelnemen aan het verkeer? • Wanneer stoort jij je aan anderen in het verkeer?

Activiteiten

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen maken enkele eenvoudige veiligheidsafspraken met elkaar. • De leerlingen maken kennis met enkele verkeersstekens. • De leerlingen onderzoeken het verkeer in hun eigen buurt, door in groepjes op pad te gaan met hulp van bijvoorbeeld ouders. • De leerlingen leren via opdrachten voorrangsvoertuigen herkennen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen discussiëren over de invloed van het weer en zichtbaarheid op hun veiligheid in het verkeer. • De leerlingen bedenken oplossingen om verkeerssituaties veiliger te maken. • De leerlingen brengen hun school-huisroutes in kaart, bijvoorbeeld door middel van een huiswerkopdracht samen met ouders. • De leerlingen reflecteren of ze met hun eigen gedrag in het verkeer rekening houden met anderen. • De leerlingen discussiëren over wat je doet als iemand zich onveilig gedraagt en wat het gedrag van een ander voor je eigen veiligheid kan betekenen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen debatteren over de verschillende vervoerswijzen. • De leerlingen discussiëren of je te allen tijde verkeersregels moet opvolgen. • De leerlingen oefenen hun route naar het voortgezet onderwijs samen met hun ouders. • De leerlingen brengen hun routes in kaart. • De leerlingen discussiëren met elkaar over stoer doen in het verkeer, en wat dit voor de veiligheid kan betekenen. • De leerlingen discussiëren met elkaar over afleiding in het verkeer, en bespreken dit onderwerp thuis met hun ouders.
--	--	---

Passagier

groep 1-2-3

groep 4-5-6

groep 7-8

Vragen voor leerlingen

<ul style="list-style-type: none"> • Weet jij hoe je je veilig moet gedragen als je met iemand meerijdt? • Hoe zit je veilig bij iemand achterop de fiets? En in de auto? • Zijn er dingen die je beter niet kunt doen als je meerijdt op de fiets of in de auto? 	<ul style="list-style-type: none"> • Houd je rekening met de veiligheid van anderen in de auto of bus? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe moet je je veilig gedragen in het openbaar vervoer? • Hoe plan je een reis met het openbaar vervoer?
--	---	---

Activiteiten

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren hoe je veilig op de fiets en in de auto zit. • De leerlingen vertellen elkaar hoe je je veilig gedraagt als passagier. • De leerlingen oefenen in de praktijk als ze in auto's worden vervoerd tijdens een klassenuitje. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen bespreken met elkaar waarom je je veilig moet gedragen als passagier. • De leerlingen bespreken wanneer je welk vervoersmiddel het beste kunt gebruiken. • De leerlingen leren via opdrachten over veiligheid bij en in het openbaar vervoer. • De leerlingen ervaren in de praktijk hoe je je veilig gedraagt in de bus, bijvoorbeeld op weg naar schoolreis. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen discussiëren over de gevaren van afleiding bij de bestuurder. • De leerlingen onderzoeken hoe het openbaar vervoer werkt.
--	---	--

Voetganger

groep 1-2-3

groep 4-5-6

groep 7-8

Vragen voor leerlingen

<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer ben je een voetganger? • Weet jij waar je moet lopen? • Hoe loop je samen? • Kun jij veilig oversteken? 	<ul style="list-style-type: none"> • Weet jij wat de verschillende verkeersborden betekenen? • Kun jij veilig oversteken in minder eenvoudige verkeerssituaties? • Zijn er in jouw buurt lastige of onveilige situaties? Waarom zijn deze lastig of onveilig? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe moet je je veilig gedragen als voetganger? • Hoe bepaal je wat een veilige route is?
--	--	---

Activiteiten

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen bekijken enkele verkeersborden in hun omgeving. • De leerlingen oefenen in de praktijk oversteken in eenvoudige verkeerssituaties, bijvoorbeeld tijdens het lopen naar de gymzaal of tijdens een oversteekles met behulp van (verkeers)ouders. • De leerlingen oefenen het lopen op de stoep en het samen lopen. • De leerlingen bezoeken de speelplekken die veilig zijn in hun buurt. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen brengen verkeersborden uit hun omgeving in beeld. • De leerlingen oefenen in de praktijk het oversteken in minder eenvoudige verkeerssituaties, bijvoorbeeld in groepjes met hulp van ouders. • De leerlingen oefenen de voorgaanregels op het plein. • De leerlingen beoordelen eenvoudige verkeerssituaties uit hun eigen omgeving op veiligheid, bijvoorbeeld tijdens het lopen naar de gymzaal. • De leerlingen onderzoeken in hun eigen omgeving waar en hoe zij veilig kunnen spelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen brengen verkeersborden en onderborden uit hun omgeving in beeld. • De leerlingen oefenen in de praktijk oversteken in complexe verkeerssituaties, bijvoorbeeld in groepjes met hulp van ouders. • De leerlingen leren via opdrachten het verschil tussen voorrang en voorgaan. • De leerlingen brengen de veiligste looproute van huis naar school in kaart, samen met hun ouders. • De leerlingen maken en presenteren een plan om een verkeerssituatie in hun buurt te verbeteren. • De leerlingen discussiëren over veilig spelen.
--	---	--

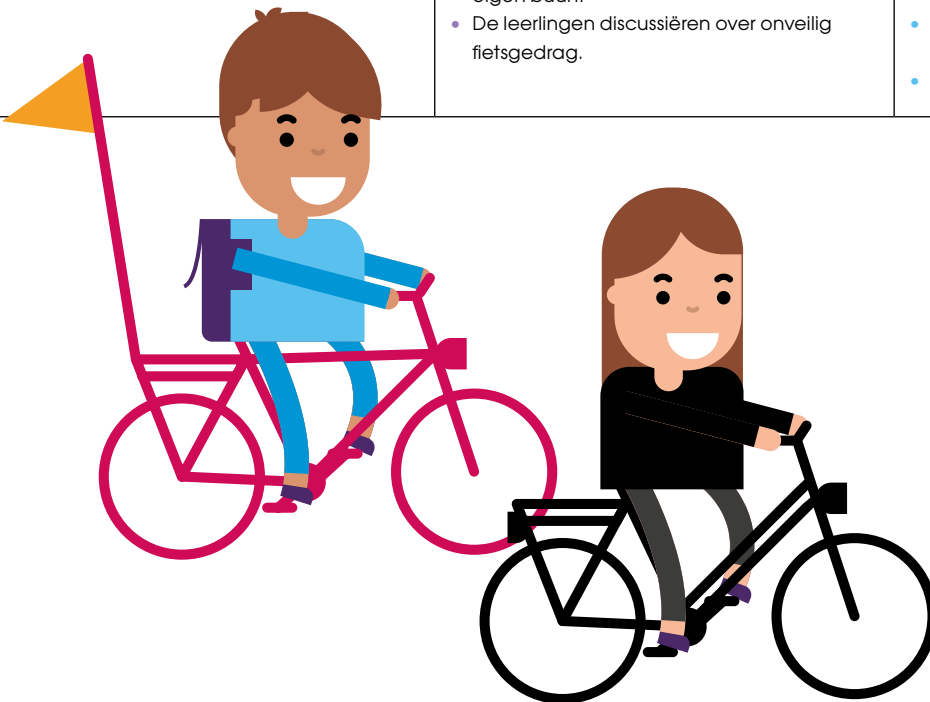

Vragen voor leerlingen

<ul style="list-style-type: none"> • Weet jij wanneer een fiets veilig is? • Welke fietsvaardigheden beheers je? Wat kun je al op de fiets? • Waar moet je fietsen? • Waar mag je spelen met je fiets? • Weet jij wanneer je je lichten op de fiets aan moet doen en waarom? 	<ul style="list-style-type: none"> • Waar moet een veilige fiets aan voldoen? • Weet jij wanneer de regels gelden voor voorrang? En wanneer voorvoorgaan? Kun je een aantal voorbeelden noemen van deze regels? • Op welke manieren probeer jij rekening te houden met anderen in het verkeer? • Weet jij hoe je er zelf voor kunt zorgen dat je goed zichtbaar bent op de fiets in het donker of bij slecht weer? 	<ul style="list-style-type: none"> • Weet je hoe je uit de dode hoek moet blijven? • Hoe moet je je veilig gedragen op de fiets?
---	--	--

Activiteiten

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen bekijken samen een fiets en leren enkele onderdelen die er op zitten en waarom deze belangrijk zijn. • De leerlingen maken kennis met enkele verkeersborden uit hun omgeving. • De leerlingen oefenen fietsbeheersing op het plein, met hulp van ouders bij de verschillende oefeningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren wat de belangrijkste kenmerken zijn van een veilige fiets en kunnen dit ook thuis uitleggen. • De leerlingen gaan in hun eigen buurt op zoek naar verkeersborden en -tekens voor fietsers, in groepjes onder begeleiding van ouders. • De leerlingen oefenen fietsbeheersing op het plein, met hulp van ouders bij de verschillende oefeningen. • De leerlingen oefenen het fietsen in eenvoudige verkeerssituaties in hun eigen buurt. • De leerlingen discussiëren over onveilig fietsgedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen controleren hun eigen fiets, bijvoorbeeld thuis samen met hun ouders. • De leerlingen inventariseren in hun eigen buurt verkeersborden en onderborden voor fietsers. • De leerlingen doen proefjes over afleiding zodat ze zich bewust worden van het gevaar. • De leerlingen maken afspraken over hun gedrag bij afleiding en vertellen deze ook thuis. • De leerlingen oefenen fietsen in een groep, bijvoorbeeld op weg naar schoolkamp. • De leerlingen oefenen het fietsen in complexe verkeerssituaties. • De leerlingen volgen een dode hoekles.
--	---	---

Doorlopende leerlijn verkeerseducatie basisonderwijs

© Veilig Verkeer Nederland 2016

Redactie: Veilig Verkeer Nederland

Vormgeving: Zeppa

Illustraties: Vechtlust

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

doorlopendleren@vvn.nl

Iedereen veilig over straat

VEILIGVERKEER